

Slovensko

Napísal Lenka Beznakova,
Priatel'ia Zeme - SPZ (PZ - SPZ))
www.priateliazeme.sk

- Na Slovensku sú 4 kandidátske Zero Waste samosprávy: Partizánske, Košeca, Úľany nad Žitavou a Chocholná-Velčice.
- Viaceré samosprávy spolupracujú s PZ - SPZ v rámci projektov ZWE, ERIC a ForkToFarm. Na [projekte ERIC](#) sa zúčastňujú Chocholná-Velčice, Partizánske, Košeca, zatiaľ čo tie isté tri obce sú zapojené aj do projektu [ForkToFarm](#), spolu s Úľanmi nad Žitavou.

Okrem toho prebieha spolupráca s ďalšími samosprávami na rôznych témach:

- **Žilina** - na zavedení zberu kuchynského odpadu a množstvomého zberu. V minulom roku sme začali zapájať rodinné domy. Taktiež sa zmenil systém triedeného zberu v rodinných domoch formou od domu k domu. Bol spustený od januára 2025. V celom meste to prinieslo za prvé 2 mesiace pokles tvorby zmesového odpadu o 16,85 % a nárast triedenia o 7,7 %.
- **Bošáca** - zefektívnenie systému zberu odpadu so zameraním na prípravu zavedenia systému Pay-As-You-Throw.
- **Raslavice** - školenie rómskych pracovníkov v obecnom odpadovom podniku o tom, ako správne nakladať s odpadom.

- **Vrbové** - zefektívnenie miestneho systému zberu kuchynského odpadu.

Vnútroštátny kontext

Situácia na Slovensku sa v oblasti ochrany a starostlivosti o životné prostredie naďalej zhoršuje. Smerovanie vlády v oblasti odpadového hospodárstva vedie k podpore spaľovania odpadov, nepracuje sa na strategických dokumentoch štátu v oblasti odpadov, nepresadzujú sa opatrenia na predchádzanie vzniku odpadov. Dochádza k obmedzovaniu práv občanov v procese EIA alebo k obmedzovaniu činnosti mimovládnych organizácií.

Samosprávy sú v legislatívnej neistote, znižujú sa podielové dane, zvýšila sa DPH a ceny tovarov a služieb, začala sa uplatňovať transakčná daň. Malé samosprávy (na Slovensku ich je 98 %) majú problémy so zabezpečením základných služieb pre svojich občanov. Ťažko hľadajú priestor na rozvojové aktivity. To má vplyv aj na zapojenie obcí do programu Zero Waste Cities. Naďalej spolupracujeme so samosprávami na hľadaní riešení na predchádzanie vzniku odpadu, čo v konečnom dôsledku povedie k úsporám.

2024 priorita

Pokračovali sme v zavádzaní efektívneho zberu kuchynského odpadu a prezentovaní výsledkov ostatným obciam. Partizánske slúži ako príklad dobre zavedeného systému zberu kuchynského odpadu v bytových domoch, zatiaľ čo Úľany nad Žitavou ukazujú, že efektívny zber kuchynského odpadu má zmysel aj v rodinných domoch. Ide o dedinu, kde sa veľa pestuje a hospodári, a tam vznikla predstava, že ľudia vedia všetko kompostovať alebo skrmovať. Ale nie je to tak. Na Slovensku je v drvivej väčšine obcí zavedený zber kuchynského odpadu, ale nie je efektívny a ľudí odrádza od toho, aby sa do neho zapojili. Preto je veľmi dôležité ukázať, že sa to dá robiť správne a efektívne.

Druhou prioritou minulého roka bol náš pokračujúci boj proti výstavbe spaľovní odpadov na Slovensku. Zatiaľ je ich plánovaných 8, minister životného prostredia hovorí, že Slovensko potrebuje aspoň 3. Úzko spolupracujeme s dotknutými obcami a miestnou komunitou a snažíme sa ukázať iné alternatívy.

Medzi naše najväčšie úspechy od roku 2024 patria dva:

- Zrušené zámery EIA na výstavbu 2 spaľovní odpadov v obciach Šaľa a Selice, každá s kapacitou 100 000 ton komunálneho odpadu.
- Zrušené zámery EIA na výstavbu 2 zariadení na chemickú recykláciu v mestách Nováky a Liptovský Mikuláš.

Pôsobivé lokálne politiky na Slovensku

Za najväčší úspech považujeme realizáciu pilotného projektu v časti bytových domov v Partizánskom, kde sme sa snažili zaviesť zber zmesového odpadu do malých vedierok priamo pred domácnosťami s cieľom zaviesť čo najspravodlivejší PAYT systém. Zo stojísk pred vhodnými bytovými domami boli odstránené veľké kontajnery na zmesový odpad, čiže zostali len stojiská na triedený zber. Kuchynský odpad sa zbiera do vedierok priamo pred bytmi. Do zberu zmesového odpadu sa aktívne zapojilo 128 domácností, čím sa za 5 mesiacov znížila produkcia zmesového odpadu o 17,25 ton, čo bolo približne o 65,17 % menej.

Počas roka 2024 Partizánske zaviedlo zber kuchynského bioodpadu v rodinných domoch (zatiaľ v 2 mestských častiach). Zapojilo sa do neho 76,5 % domácností, zatiaľ čo nezapojené domácnosti naďalej kompostujú samostatne. Za 6 mesiacov zberu sa vyzbieralo 23,4 kg kuchynského odpadu/obyvateľa a množstvo zmesového odpadu sa znížilo o 39,35 ton. V minulom roku bolo množstvo

zmesového (zvyškového) odpadu na obyvateľa 200,9 kg a miera triedenia bola podľa slovenskej legislatívy 42,27 %.

Partizánske je pekným príkladom obehového hospodárstva v oblasti biologického odpadu. Zelený a kuchynský odpad vyzbieraný z domácností v meste končí v mestskej kompostárni a v tomto roku mesto začína ponúkať kompost svojim obyvateľom. Naša organizácia je mentorom pre proces kompostovania v kompostárni.

Mimoriadne pôsobivé bolo aj zavedenie zberu kuchynského odpadu v rodinných domoch v Úľanoch nad Žitavou. V súčasnosti ho využíva 75 % domácností, zvyšok kompostuje doma. Za 5 mesiacov zberu sa vyzbieralo 17,38 kg kuchynského odpadu/obyvateľa a množstvo zmesového odpadu sa znížilo o 10,07 ton. V obci prebieha intenzívna kampaň na podporu domáceho kompostovania. V minulom roku bolo množstvo zmesového odpadu na obyvateľa 112,43 kg, pričom miera triedenia podľa slovenskej legislatívy bola 65,78 %.

V obci Košeca bol v roku 2024 zavedený veľmi cieleň PAYT systém, ktorý priniesol zníženie množstva zmesového odpadu o 4,59 kg na obyvateľa, čo je spolu 15,4 tony. V minulom roku sa množstvo zmesového odpadu na obyvateľa znížilo na 90 kg a miera triedenia separovaného zberu bola podľa slovenskej legislatívy 52,99 %.

V obci Chocholná-Velčice sme koncom roka zaviedli PAYT systém, prvé výsledky budú viditeľné až v roku 2025. V minulom roku bolo množstvo zmesového odpadu na obyvateľa 104,77 kg. Miera triedenia podľa slovenskej legislatívy bola 52,59 %.

Citácia pre médiá

V roku 2024 dosiahli Priatelia Zeme - SPZ v rámci nášho Centra pomoci občanom zastavenie výstavby 2 spaľovní odpadov a 2 zariadení na chemickú recykláciu, čo významne pomáha postihnutým obciam v boji proti falošným riešeniam v odpadovom hospodárstve. Naša kampaň Stop spaľovniam sa rozrastá a prináša prvé výsledky v podobe väčšieho zapojenia verejnosti a samospráv do boja proti výstavbe spaľovní. Systematickou prácou so samosprávami smerom k riešeniu Zero Waste sa nám podarilo zaviesť efektívny zber kuchynského odpadu v Úľanoch nad Žitavou, začali sme zavádzať zber kuchynského odpadu v rodinných domoch v Partizánskom, nastavili sme PAYT systém v Chocholnej-Velčiciach. Podieľali sme sa na realizácii informačnej kampane pre rodinné domy v Žiline, kde sme zaviedli systém PAYT, zmenili systém triedeného zberu na spôsob D2D a zaviedli zber kuchynského odpadu. Realizovali sme kampane pre verejnosť, školy a samosprávy na tému „bez plastov“, kompostovanie a predchádzanie vzniku odpadu.